

Deel 1

1

Zonlicht flitste in het vlindermes. De jongen deed een stap vooruit, Nora – net te laat – een stap achteruit. Met haar arm weerde ze de aanval af. Verrast zag ze bloed op haar mouw verschijnen. Koud zweet stond onmiddellijk op haar bovenlip, droop langs haar rug, ze vloekte. De schrik ijde na, zette haar lichaam onder stroom. Heel even stonden ze roerloos tegenover elkaar, de leerling en zij, niet wetend hoe dit verder moest. Weg, dacht Nora, weg. En terwijl hij nog het mes geheven hield, verbaasd bijna om het gevolg van zijn daad, zocht zij blindelings de deur en liep trillend de gang op, een spoor bloeddruppels achterlatend.

Haar aankomst in de lerarenkamer zette het ‘incidentenscenario’ in werking: opvang slachtoffer, opsporing dader, aangifte bij politie, gecontroleerde doorvoer van informatie aan leerlingen. Nora liet zich beduusd naar het ziekenhuis brengen door een nerveuze collega, maar wist op de vraag hoe het was gekomen alleen te zeggen: ‘Ik weet het niet, ik weet het niet.’ Ze zag almaar het mes. Was ze blijven staan, dan had het mes de plek onder haar linkerborst gevonden, waar haar leven klopte. Ze voelde hoe de huid daar weerstand bood en dan om het mes heen sprong alsof het staal werd binnengezogen. Ze kromp ineen van angst voor wat niet was gebeurd, kokhalsde, slikte toen de paniek weg. Het is niet het mes, zei ze tegen zichzelf, het is

niet het mes, het is de haat. Ja, ook het mes natuurlijk, maar minder het mes dan de haat. Ik ben onthutst door de haat.

Diezelfde avond, weer thuis en alleen, zocht ze vaste grond onder de voeten. Dochter Franca was naar bed gegaan, maar had geen nachtkus gegeven. Ze moest iets doen, afleiding zoeken voor ze de slapeloosheid van de nacht in ging. Handelen hield mes en haat op afstand. Met zijn blik had de met een *balisong* bewapende jongen elke cel van haar lichaam veracht, en ze voelde zich veracht en verachtelijk, alsof hij haar diepste geheim had gepeild.

Maar wat moest ze doen? Poëzie lezen? Een cryptogram oplossen? De badkamer boenen? Eerst het een en dan het ander? Met gesloten ogen – nabeeld van mes, blauwe dood – ging ze voor de boekenkast staan, deed een greep, trof de *Aeneis*, commentarieerd door haar vader, en sloeg deze op bij de droom van de stuurman, die als volgt wordt verleid door de god van de slaap: ‘Palinurus, de zee draagt zelf de schepen naar voren, winden blazen gestaag, het is tijd om rustig te slapen, buig nu je hoofd, ontsteel je vermoeide ogen het waken. Voor korte tijd neem ik de taken in jouw plaats over’. Waarop de wakkere stuurman antwoordt: ‘Mij moet je niet in het beeld van een vredige zee, van kalme golven laten geloven! Moet ik op dit monster vertrouwen, Aeneas aan het bedrieglijke weer en de wind toevertrouwen, ik die zo vaak ben bedrogen door een ongeschijnlijke kalmte?’ De arme Palinurus verdwijnt niettemin – door de god gesust – in de golven, opdat Aeneas zijn volk naar de kust kan geleiden. ‘Jij hebt te veel vertrouwd op het weer en het rustige water, Palinurus, naakt zul je liggen op vreemde bodem.’ Ze moest de tekst drie keer lezen voor hij tot haar doordrong. Het hielp. Ze bereikte een bodem in zichzelf. Met Aeneas’ gedachten keek ze mee hoe het bleke lijf van de stuurman zonk en later weer steeg, de rug boven water als een klein ei-

land, de ogen starend naar het wier, hoe hij werd gedragen door de stroming, op de kust geworpen bij Syracuse of Messina, eenzaam, door niemand opgeëist. Later bleek dat hij – nog in leven – was beland bij stammen die hem met messen onthalsden, zijn kleren als buit namen, en dat hij dood en onbegraven rusteloos wachtte op een hand zand en de tocht over de Lethe. En ze vroeg zich af of haar vader, de kalme classicus, dit net zo voelde als zij. Wanneer is wanhoop geoorloofd, papa? Ze zat met het boek in haar handen, scherven op schoot, en zei tegen zichzelf: ‘Nora, wat nu?’

Door het mes lag haar hele loopbaan op de snijtafel. Wat had ze gedaan of nagelaten om de jongen te provoceren? Met die vraag in haar achterhoofd had ze gearzeld over de aangifte. Maar het was beleid van de school: we doen altijd aangifte.

Ze sliep onrustig. Tegen de ochtend kwam een droom, die geen echte droom was maar meer een overbelichte herinnering aan het huistribunaal. Haar vader speelde daarin rechter, een grenzeloos geduldige en gewetensvolle rechter, haar moeder griffier of officier of advocaat, naar het uitkwam, door wie hun kinderlijke conflicten werden beslecht en hun peccadilles berecht en bestraft. In de huiselijke rechtbank verzandden de woede en de verontwaardiging die ze als kind voelde in de redelijkheid van de analyse en het begrip. Agressie werd getemd, totdat er geen rechtszaak meer hoefde te worden gehouden: alle kinderen liepen in het humanistisch en tolerant gareel. In haar droomherinnering stond ze weer terecht als een kind. En vader greep naar zijn Marcus Aurelius zoals een dominee naar de Bijbel zou hebben gegrepen. Ze schrok wakker toen ze met een goed getrainde beweging het vlindermes openknipte en haar vader bedreigde.

Belachelijke symboliek.

Het ontbijt passeerde in stilte. Nora noch Franca kende de etiquette van deze situatie. Nora wilde wel vertellen over de rare droom of het lot van Palinurus of de onzekerheid die de aanslag had veroorzaakt, maar ze kon het niet. Ze wist niet waarom. De haal met het mes had alles ontdaan van vanzelfsprekendheid. Ze meed Franca's blik, wilde zelfs niet hoeven zien of Franca haar wel aankeek en hoe ze haar aankeek: met bezorgdheid, medelijden, of afkeer. Ze hoopte gewoon te doen, maar mislukte daarin volledig. Ongeduldig smeerde ze een boterham met haar linkerhand, haar gekwetste rechterarm opzichtig onopvallend sparend, en trok het brood stuk. Shit, siste ze. De tranen sprongen in haar ogen. Ze haatte zichzelf om haar demonstratieve vraag om aandacht en verweet in één moeite door Franca haar zwijgzaamheid. Alsof zij er verdomme zelf iets aan kon doen dat ze gewond was!

De brievenbus klepperde en kondigde de krant aan, die ze zwijgend deelden. Franca was snel door haar deel heen, dronk haar thee, wachtte niet op het eerste katern, en vertrok naar de badkamer. Nora keek de krant in, maar las hem niet. Ze ruimde de ontbijtboel op, liet bijna een pot jam uit haar handen vallen en voelde precies dezelfde steek van schrik door haar lijf gaan als de dag tevoren. Een pot jam of een mes – het maakte het lichaam niet uit.

Ze keek in haar agenda en pakte haar tas. Collega's hadden haar aangeraden een dag of wat thuis te blijven om bij te komen, maar ze vond het niet nodig. Slachtoffer spelen lag niet in haar lijn. Bij wijze van voorbeeld ging deze conrector ook na een steekincident met een leerling naar school om haar taak te vervullen. Werk leidt af. De posttraumatische stress zou hoe dan ook komen, of wegblijven, dat had ze niet in de hand. Het paard moet de hindernis opnieuw nemen. Zij ook. Nu meteen. Wel was ze licht in het hoofd en bleef het nabeeld van het mes op haar netvlies hangen.

De journalist die in de portierskamer zat te wachten, werd door de rector enkele uren later een verklaring beloofd. Eerst één lijn trekken met de anderen. De schoolleiding wilde het rampenplan zoals ontworpen voor dit soort situaties punt voor punt afwerken. Onderzoek, informatie, de-escalatie. Nora had de indruk dat ze haar dappere aanwezigheid niet erg op prijs stelden. Was toch thuisgebleven, Nora! Maar ze was er juist omdat het mes haar had afgesneden van haar wereld. Ze wilde terug. Ze kwam voor zichzelf op, want niemand anders deed dat voor haar. Haar verhaal werd met enige achterdocht voor kennisgeving aangenomen. Het deed niet meer ter zake, het kwaad was geschied. Ze keken haar niet aan. Allemaal moesten ze nodig in hun plastic koffiebekertjes roeren. De naam van de school moest worden gezuiverd, en daar konden ze haar niet bij gebruiken. Het was niet eens meer een impliciet verwijt. Met bonzend hart en voornamelijk zwijgend zat ze de vergadering uit, vernederd en miskend. De wond deed pijn. Er waren zenuwen beschadigd. Delen van haar hand waren gevoelloos. De stem van haar vader klonk in haar hoofd: Hoe zou jij in hun plaats reageren? Ze verweerde zich: Niet zo kil en argwanend! Vader: Zijn zij kil? Welke gemoedstoestand breng jij mee? Roep jij misschien zelf hun reactie op of wil je die verkeerd verstaan?

Ze ging naar haar kamer, moe en terneergeslagen, nam haar pen en een schoon vel papier om het nader verhoor door de politie voor te bereiden. Al schrijvend – gelukkig was ze linkshandig – merkte ze dat ze niet tegenover, maar naast de jongen met het mes stond. Aan dezelfde kant, alsof ze was overgelopen naar de vijand. Het slachtoffer was medeplichtig aan de daad. Bitter speeksel kondigde braken aan. Ze greep de metalen prullenmand maar hoefde toch niet over te geven. Terwijl ze naar de blinkende bodem van haar geïmproviseerde kotsemmer staarde, begreep ze dat ze voorgoed aan de jongen met het mes was geketend. Hij had zijn zegel in haar voorhoofd gezet, zijn brand-

merk op haar arm. Het had geen zin wat eraan voorafging te verklaren voor onbevoegden. Daarvan kenden alleen zij en hij het geheim en de waarheid. Ze zette de prullenmand neer, wreef in haar ogen, herinnerde zich dat ze mascara had opgedaan en veegde met de toppen van haar vingers het zwart op haar wangen weg. Gisteren exact om deze tijd, hier in deze kamer. Ze hoorde de woorden die waren gesproken, de zinnen. Ze durfde niet naar het kaïnsteken op haar arm te kijken. Op de vloer waren de bloeddruppels bruin en korrelig geworden. Ze belde de schoonmaker.

Gedreven door een verlangen naar gewone drukte en gezelschap liep ze haar kamer uit, de school in. Het was pauze. Hier en daar werden de gesprekken onderbroken, achter een hand voortgezet met veelbetekenende blikken. Collega's spraken haar kort aan ('Dat je er bent!'). Kwetsbaar als een herstellende zieke liep ze door de gang. Waarheen?

Bij de ingang van de kantine bleef ze staan. Het lawaai van de leerlingen was schriller dan ooit, als fluitjes in een zwembad. Dit wilde ze: zich normaal tussen de leerlingen bewegen. Maar ze stuikte vanbinnen ineen zoals wanneer een sneltrein langs het perron dendert. Net voor ze wilde omkeren, zag ze achter een wijkend groepje leerlingen Franca zitten, half met de rug naar de deur. Ze was diep in gesprek met een vriend van de balisong-jongen. Nora deed een stap terug, botste op een leerling die pal achter haar stond, verontschuldigde zich en haastte zich naar haar kamer.

Deur dicht. Rug ertegen. Ademhalen. Concentratie. Een glas water. Bureau opruimen. E-mail kijken. Geen paniek. Paniek hoort niet bij ons.

Even later werd op haar deur geklopt. Een jongeman kwam binnen, een oud-leerling die journalist was geworden en op het incident was gedoken als een meeuw op een volle vuilniszak.

'Wat doe jij hier?' vroeg Nora kortaf.

‘Human interest, mevrouw Damave,’ zei hij. ‘Een stukje emotie.’

Nora keek hem zwijgend aan.

‘Het verhaal gaat,’ ging hij omzichtig voort, ‘dat de leerling die u heeft verwond van school was gestuurd en dat hij wraak wilde nemen.’

‘Van wie heb je dat.’

‘De wandelgangen.’ Hij hield zich op de vlakte.

Nora antwoordde niet. Ze wist dat hij uit was op het diep-menselijke verhaal van de pedagoge die het failliet van haar werk onder ogen moet zien in de moorddadige blik van een ont-ketende tiener. Wat ging er door u heen toen u oog in oog stond met dat mes? Was de jongen al eerder agressief geweest? Hebt u de ouders gesproken? Spraken die Nederlands? Ze hoorde de vragen al, de toon van insinuatie en vals medelijden. Dit was een nieuwe aanslag, subtieler dan die met het mes. Ze bleef na een korte, lege blik op hem voor zich uit staren.

‘Kan ik iets voor u doen?’ vroeg hij.

‘Weggaan.’

Hij probeerde met een andere benadering een eind aan haar zwijgen te maken. Ze liep bedaard naar de deur en nodigde hem met een kort gebaar uit het vertrek te verlaten. Al pratend bleef hij voor haar staan, in een uiterste poging haar over te halen. Ze liep naar haar bureau, hij achter haar aan, blij dat ze kennelijk zwichtte, maar ze pakte haar tas en haar jas en liep zonder woorden en zonder hem aan te kijken de deur uit.

Stootte de school haar uit, haar huis deed dat niet. Het huis nam haar op, maar schonk haar geen rust. Ze kaatste van muur naar muur, van kamer naar kamer, verlegde wat boeken, raakte een vaas aan, keek in de linnenkast of er wat viel op te ruimen, en er viel wat op te ruimen, maar haar armen hingen slap langs haar lijf. Zoals ze soms aan het eind van een schooljaar verlangde

naar een licht griepje, net genoeg koorts om thuis te blijven, te weinig om op apegapen te liggen, precies ziek genoeg om dat ene dikke boek te lezen dat hunkerde naar haar vakantie, zo'n griepje dat nooit komt, zo hoopte ze nu de vrije tijd te gebruiken om met de ogen dicht cd's te beluisteren, op te gaan in muziek. Het mocht nu. Het moest nu. Languit op de bank met een pot thee en muziek. Maar welke? Welke muziek was zuiver en nabij? Welke muziek troostte zonder sentiment? Ze liep haar cd's langs en pakte er blindelings een uit, zoals ze gisteren Palinurus in het rusteloze graf had betrappt. Power on. Zonder te kijken dat ding erin. Play. Janáček, *Intimate Letters*. De eerste maten meteen raak: pijn.

2

Franca fietste na school naar het huis van haar vader, waar ze tijdens zijn afwezigheid de planten water gaf en de post van de mat opraapte. Haar pedalen piepten ritmisch 'kutzooi, kutzooi, kutzooi'. Voor andere gedachten was geen plaats. Ze lette niet op het verkeer, reed door alle rode lichten, ontweek op de automatische piloot bumpers en motorkappen, en legde de afstand af in een tijd waar een wielrenner trots op zou zijn. De kutzooi werd begeleid door een caleidoscoop van beelden: de gretige ogen van klasgenoten die haar omringden, op sensatie belust – Wat is er gebeurd? Is je moeder gewond? – en nog meer opdringerigheid van mensen die haar anders nooit zagen staan; de maatjes van de dader die in het voorbijgaan lieten weten dat haar moeder een teringwif en een kankerhoer was; de gesloten blik van Abdel, die ze als vriend had beschouwd maar die nu meer de vriend van de messentrekker was, opeens aan de andere kant van de kloof; haar moeder bleek, maar beheerst aan het ontbijt. De plaatjes draaiden rond. Klikklak. Ze zag ook wat ze niet had gezien: de uitval met het vlindermes, door haar moeder opgevangen met haar arm terwijl ze achteruitsprong, en ze zag wat niet was gebeurd: herhaalde steken in het keurig geklede lichaam, het zonlicht weerkaatsend in een allengs roder lemmet, het bloed dat alle kanten op spatte, fontein uit hals en buik, druppels rode confetti op muur en vloer, een plasje bloed op de